

cia a la llengua pròpia i als processos de normalització lingüística. Per contra, es limita a ratificar la constitucionalitat d'una normativa que, al nostre entendre, no acull satisfactòriament els preceptes constitucionals i estatutaris en matèria de llengua i que per la seva ambigüitat pot permetre la marginació de les llengües no castelles.

II.2. TRIBUNAL SUPREM I DIRECCIÓ GENERAL DE REGISTRES I NOTARIAT

Jaume VERNET I LLOBET

Professor titular de Dret constitucional
de la Universitat Rovira i Virgili

Eva PONS I PARERA

Professora de Dret constitucional
de la Universitat de Barcelona

En el període que comprèn els mesos de juliol a desembre de 1993 la conflictivitat a l'entorn de les qüestions lingüístiques mostra molt poca incidència jurisprudencial; cosa que contrasta amb l'inici d'un moment en el qual la polèmica sobre la regulació i l'ús de les llengües se situa en el primer pla del debat polític, a causa de canvis objectius —com la introducció de la possibilitat que, excepcionalment, es puguin emprar en el Senat totes les llengües oficials en alguna comunitat autònoma— i de polèmiques instrumentalitzades políticament —com la de la regulació de les llengües en l'ensenyament, sobre la qual esperem el pronunciament del Tribunal Constitucional. El panorama dibuixat per les sentències del Tribunal Suprem i les resolucions de la Direcció General dels Registres i del Notariat no presenta aspectes gaire innovadors o que mereixin una menció especial. Com hem reiterat, el progressiu assentament jurisprudencial dels criteris bàsics del règim lingüístic en els distints àmbits —sobretot en l'accés a la funció pública— ha fet disminuir força les demandes relacionades amb la temàtica lingüística. D'altra banda, la nova Llei 20/1994, de sis de juliol, de reforma de la regulació del nom, suposarà una reducció de la conflictivitat en aquest àmbit.

D'aquest període podem destacar la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 16 d'agost de 1993, que aplica i delimita l'abast de la doctrina assentada pel Tribunal Suprem en anul·lar l'art. 194

del Reglament del Registre Civil, relatiu a la inscripció dels cognoms en el Registre Civil, per permetre la seva consignació en llengua catalana. Les altres resolucions ressenyades no suposen canvis substancials en la doctrina mantinguda pel Tribunal Suprem i per la Direcció General dels Registres i del Notariat.

Sentència del Tribunal Suprem, de 4 de juliol de 1993, sala 3.ª, secció 3.ª Ponent: Ramón Trillo Torres. Rep. Aranzadi, núm. 5660 de 1993.

El Tribunal Suprem revoca la sentència dictada per la Sala del Contenciós-administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Navarra i anul·la la resolució de l'Ajuntament del valle de Baztán relativa al concurs-oposició per a la provisió d'una plaça de titulat mitjà. La impugnació resolta en l'apel·lació se centra en l'apartat desè del barem aplicable a la fase de concurs de mèrits que atribuïa dos punts per: «*ser natural, vecino y residente habitual en el municipio del Valle de Baztán y conocimiento de Euskera*». El Tribunal qualificador del concurs entengué que el redactat del barem permetia l'obtenció de la puntuació prevista si es dóna almenys una de les dues circumstàncies mencionades. De manera que va concedir els dos punts a l'aspirant resident en el municipi, i també a una altra aspirant no resident que havia acreditat estudis d'euskera.

En resoldre el recurs plantejat, el Tribunal Suprem qualifica de sorprenents tant la redacció del barem en aquest punt, com a interpretació d'ell sostinguda pel Tribunal qualificador, la qual fou ratificada per l'òrgan jurisdiccional de primera instància que admeté l'aplicació indistinta de la puntuació a qualsevol d'ambdues característiques. Des de l'òptica del principi d'igualtat, afirma la sentència, és palesa la inconstitucionalitat de la inclusió com a mèrit de la circumstància relativa al naixement o residència en determinat municipi, com assenyala una jurisprudència reiterada del Tribunal Suprem en aquest sentit, com ja assenyalarem en anteriors cròniques d'aquesta REVISTA DE LENGUA I DRET. El caràcter discriminatori —el Tribunal Suprem basa la seva resolució en l'art. 14 CE, encara que per als supòsits d'accés a la funció pública caldria adduir l'art. 23.2 CE— afecta només la puntuació atribuïda en raó de la residència a la localitat esmentada, mentre que els punts obtinguts mercès als coneixements lingüístics no constitueixen un element discriminatori. La Sentència no creu convenient justificar aquest darrer extrem, cosa que s'explicaria pel caràcter pacífic a la jurisprudència recent de la legitimitat de computar com a mèrit en l'accés a la funció pública el domini de la llengua oficial a la comunitat autònoma. En conseqüència, després d'apreciar

la desviació de poder en l'actuació del Tribunal qualificador, la Sentència dictamina la repetició del concurs, de manera que en aplicar l'apartat desè del barem solament es valorin els coneixements d'eusquera, no titllats d'inconstitucionalitat.

Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 16 d'agost de 1993, Rep. Ar. 6861.

La present resolució s'inscriu en la problemàtica, ja tractada per la Sentència del Tribunal Suprem de 26 de gener de 1993 (vegeu-ne el nostre comentari en el número anterior d'aquesta REVISTA), a l'entorn de la possibilitat de consignar la «i» llatina entre ambdós cognoms en les inscripcions de naixement de les persones amb veïnatge civil a Catalunya. El pronunciament actual de la Direcció General dels Registres i Notariat, en concretar els supòsits d'aplicació de la doctrina jurisprudencial referida, hi introdueix un seguit de limitacions no explicitades per la Sentència del Tribunal Suprem que acollia aquesta possibilitat.

En efecte, arran del supòsit de fet que es planteja en aquesta resolució, la Direcció General dels Registres i Notariat matisa la possibilitat d'introduir la conjunció catalana entre ambdós cognoms, tot distingint dues situacions. La primera ve constituïda per l'accés al Registre en la primera inscripció dels cognoms del nascut, en la qual té plena aplicació el dret de consignar la «i»; mentre que en la segona situació es trobarien tots aquells que insten un procediment de rectificació per tal d'introduir la dita partícula. En relació a aquest supòsit, la Direcció General dels Registres i Notariat estableix una subsegüent diferenciació, segons si en l'assentament consta la «y» entre els dos cognoms o, contràriament, no s'hi recull la fórmula castellana.

Dins el darrer grup s'inclourien, doncs, les incipcions realitzades amb anterioritat a l'aprovació dels models d'assentament previstos pel Reglament del Registre Civil —els quals varen determinar la inserció de la «y» entre ambdós cognoms en l'assentament registral—, així com les posteriors en què, per qualsevol circumstància, s'hagi omès la consignació de la conjunció mencionada. La Direcció General dels Registres i Notariat assenyal·la que en aquests casos no resulta procedent utilitzar l'expedient de rectificació d'error per introduir la «i» entre els cognoms. Altrament, si en l'assentament registral originari, o bé en les modificacions que hi constin en virtut d'un expedient de canvi de cognoms, ja figurava la «y» —segon supòsit mencionat— aquesta podrà ser substituïda per la conjunció catalana a través de l'expedient tramitat pel jutge encarregat del Registre Civil.

Fonament jurídic quart: *«en la inscripción de nacimiento de una persona de vecindad civil catalana se ha hecho figurar por cualquier causa que sus apellidos son uno determinado y otro determinado, esta partícula castellana “y” puede y debe ser objeto de rectificación para sustituirla por la catalana “i”. Se trata de un sencillo expediente de rectificación de error en la consignación de los apellidos, que tiene su apoyo en los arts. 93.1.º de la Ley de registro civil y 12 y 296 de su Reglamento y que puede ser promovido por cualquier persona con interés legítimo».*

D'aquesta manera, la Direcció General dels Registres i Notariat matisa, en l'aplicació, la doctrina del Tribunal Suprem. L'admissió d'introduir la «i», per mitjà d'una rectificació de la inscripció de naixement, s'obstaculitza, primerament, en les inscripcions anteriors a 1959 que no recullen de manera expressa els cognoms del nascut —els quals s'infereixen dels cognoms dels progenitors—, així com en tots aquells assentaments realitzats amb posterioritat a la data indicada en els quals es va ometre la «y».

«En estos dos casos —dictamina la Dirección General dels Registres i Notariat— no hay términos hábiles en la legislación del Registro Civil —y sería absolutamente desproporcionado con la finalidad que se pretende— para inventar un asiento específico destinado a hacer constar esa circunstancia. En las inscripciones del Registro Civil rige el sistema del “numerus clausus” (cfr. art. 1 LRC), que en los casos aludidos no implica un desconocimiento del derecho de los catalanes a ostentar sus dos apellidos del modo expresado, porque, como ya se ha apuntado, la partícula “i” podrá constar en las certificaciones en extracto y en el Libro de Familia, sin necesidad de rectificar el asiento respectivo, lo que sería en la práctica totalmente excesivo a la vista de los miles y miles de inscripciones de nacimiento que podrían ser objeto de rectificación» (FJ 3).

En la interpretació de la Direcció General dels Registres i Notariat, l'absència d'una previsió legal específica per a vehicular la introducció de la grafia catalana condueix a negar, en els supòsits referits, la possibilitat de catalanitzar el cognoms. Els motius que s'addueixen en favor d'aquesta argumentació restrictiva es basen, d'una banda, en els principis que inspiren la legislació del Registre Civil —l'anomenat sistema del *numerus clausus*, que permet realitzar únicament aquelles operacions registrals previstes a la Llei— i, d'altra banda, en un judici, el·lípticament formulat, sobre la manca de proporcionalitat entre la finalitat de satisfer el dret de la persona a veure inscrit el seu nom en la llengua oficial escollida i

la mesura que obriria la possibilitat de modificar un gran nombre d'assen-
taments registrals.

Pel que fa al primer argument, entenem que suposa una lectura res-
trictiva i àdhuc incongruent de les prescripcions legislatives, atès que no
apareix com evident que l'ús de l'expedient de rectificació d'error resti
circumscrit a la substitució de la «y» per la «i», de manera que no pugui
emprar-se per afegir directament la partícula catalana. La incongruència
de la diferenciació establerta s'evidencia si recordem que el Tribunal Su-
prem va admetre —sancionant, en aquest punt, les apreciacions de l'Au-
diència Territorial de Barcelona— que en llengua catalana la «i» forma
part dels cognoms, per la qual cosa perd sentit afirmar que la substitució
constitueix una mera rectificació d'error, mentre que la introducció *ex
novo* de la «i» no pot rebre idèntica consideració, si tenim en compte que
la «y» és una mera fórmula per separar en l'àmbit exclusivament registral
el primer cognom i el segon. La conseqüència és que per dur a terme la
darrera operació caldrà tramitar un expedient de canvi de cognoms, molt
més costós per als particulars.

La prevenció davant d'una allau de demandes de rectificació de les
inscripcions de naixement susceptibles d'incórrer en el mateix problema,
la qual és a la base de l'argumentació de la Direcció General dels Regis-
tres i Notariat, tampoc no sembla un argument suficient. La resolució
esgrimeix les necessitats de funcionament intern del Registre com un ar-
gument enfront de les exigències derivades del principi de doble oficiali-
tat de les llengües, fent prevaler en aquest cas l'eficàcia administrativa,
la qual no hauria de conduir a diluir el concepte d'oficialitat del català.
Tot i reconèixer, d'acord amb la doctrina de la Sentència del Tribunal
Suprem, de 26 de gener de 1993, que *«se trata de un derecho íntimamente
relacionado con la persona y su estado civil que forma parte del estatuto per-
sonal»*, la Direcció General dels Registres i Notariat entén que l'individu
resta satisfet per la possibilitat legal de fer constar els cognoms en la for-
ma catalana en les certificacions en extracte i en el llibre de família, argu-
ment que ja recollí el Tribunal Suprem per rebutjar la possibilitat de re-
dactar en català el text íntegre de l'assenament registral (Sentència del
Tribunal Suprem, de 26 de gener de 1993, fonament jurídic tercer). Amb
tot, com ja vàrem comentar en relació a la Sentència esmentada, pareix
objectable l'equiparació, a aquests efectes, de l'assenament i de les certi-
ficacions en extracte.

En definitiva, la present resolució, si bé centrada en aspectes procedi-
mentals, suposa una limitació no gens menyspreable del dret a inscriure
en el Registre Civil els cognoms en llengua catalana, la qual cosa ha estat

confirmada pel Tribunal Suprem. El raonament que permet excepcionar l'exercici d'aquest dret derivat del principi de doble oficialitat no pot ésser compartit, en la mesura que es recolza predominantment en una valoració sobre els excessius costos pràctics que produiria el reconeixement general del dret per tal de restringir l'eficàcia del principi constitucional esmentat, el qual vincula tots els organismes públics. Cal dir, però, que, quant al cas resolt, la Direcció General dels Registres i Notariat permet la rectificació de l'assentament, anteriorment denegada pel jutge encarregat del Registre Civil de Barcelona, perquè constava en nota marginal una modificació de l'assentament on es recollia la «y» entre els cognoms de la nascuda.

Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 7 de setembre de 1993, Rep. Ar. 6862.

L'interès de la present resolució des del punt de vista de la recepció de les llengües oficials en l'àmbit del Registre Civil es limita a constatar l'ambigüitat de la postura de la Direcció General quant a les varietats dialectals de la llengua catalana en la imposició del noms propis. El supòsit resolt es basa en la petició de canvi del nom català «Ignaci» per tal d'ajustar-lo a l'ortografia, pretesament correcta, d'aquest nom en parla valenciana, com «Ignaci». La Direcció General dels Registres i Notariat ho desestima sobre la base del requisit legal de justa causa per a la modificació de noms propis «a la vista de contradicció de la documentació aportada en torno a la correcta ortografia en la llengua valenciana de aquell nombre». Les consideracions que suscita l'argumentació reproduïda apunten, lògicament, a qüestionar l'abast que es dona al reconeixement del català i del valencià com a dues llengües distintes.

Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 24 de novembre de 1993, Rep. Ar. 10028.

En aquest cas el recurrent havia demanat la substitució del nom propi de la seva filla, «Nieves», pel seu equivalent onomàstic en català «Neus», a l'empara de l'art. 2 de la Llei 17/1977, de 4 de gener. Aquest precepte permet la substitució del nom que figuri en el registre pel seu equivalent onomàstic en alguna de «las lenguas españolas». La Direcció General, deixant de banda una qüestió de legitimació prèvia en virtut del principi d'economia processal, desestima la pretensió formulada amb l'argument que el supòsit previst a l'esmentada Llei només abraça els casos anteriors a la

seva vigència. Justifica la diferenciació temporal que la norma estableix en la situació d'igualtat jurídica de les llengües espanyoles, en relació a la inscripció de noms, esdevinguda a partir d'aquesta Llei. En conseqüència, el canvi de nom s'ha de tramitar per mitjà d'un expedient de canvi davant del registre civil del domicili (art. 59.4 LRC i 209.4 RRC), i no constitueix una via procedent la mera substitució registral pel nom en català. No obstant, si bé creiem que l'aplicació de la norma efectuada ha estat correcta, s'ha de tenir en compte que l'exigència d'expedient administratiu en aquests supòsits (a diferència dels anteriors a la vigència de la Llei) implica la idea d'un canvi de nom i no la seva mera traducció a una altra llengua.

Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 27 de novembre de 1993, Rep. Ar. 10168.

En aquest cas el jutge encarregat del Registre no va accedir a canviar el nom de «María» per «Libe», per ser aquest nom impropri de persona i fer confusa la identificació. Estimava que es tractava senzillament d'un diminutiu o hipocorístic de «Libertad». La Direcció General, acollint el canvi de criteri efectuat pel mateix jutge en el seu darrer informe, revoca la interlocutòria apel·lada per entendre que «Libe» és un nom femení basc, reconegut per la Reial Acadèmia de la Llengua Basca.

Al nostre parer, el recurs de la Direcció General al criteri establert per les institucions normativitzadores de les llengües gallega, basca i catalana constitueix una opció necessària i encertada. No obstant, el cas present, a més de ser un exemple d'aplicació desviada de la Llei, és una mostra més dels subterfugis legals que s'han de cercar quan la norma està marcada pel seu caràcter restrictiu de la llibertat individual i clarament oposat a la realitat sociològica.

Per altra banda, cal tenir en compte que, trencant en part amb la línia indicada, darrerament s'ha aprovat la Llei 20/1994, de 6 de juliol, de reforma de l'article 54 de la Llei del Registre Civil, la qual introdueix com a novetat més important l'eliminació de la interdicció per als espanyols d'imposar noms en llengües no espanyoles. Tanmateix, pel que fa als hipocorístics o diminutius, la reforma acull el criteri, que ja venia seguint la Direcció General dels Registres i Notariat, d'admetre només aquells que hagin adquirit substantivitat. D'aquesta manera, a partir de la vigència de la Llei, la via per considerar inscrivible un diminutiu que no hagi assolit substantivitat, com el cas de «Libe» que ara comentem, continuarà sent el manlleu a altres llengües, però ampliant el nomenclàtor de persones a qualsevol altre idioma.

